Penttilä
TIO / TTI

**Lausunto**
26.9.2022

Liikenne- ja viestintävaliokunta

**U 69/2022 vp Valtioneuvoston kirjelmä Euroopan komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan ehkäisyä ja torjuntaa koskevista säännöistä (COM(2022) 209 final)**

Liikenne- ja viestintäministeriön asiantuntijalausunto

*Yleistä*

Liikenne- ja viestintävaliokunta on pyytänyt liikenne- ja viestintäministeriön lausuntoa koskien valtioneuvoston kirjelmää Euroopan komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan ehkäisyä ja torjuntaa koskevista säännöistä (U 69/2022 vp). Liikenne- ja viestintäministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa ja esittää lausuntonaan kunnioittavasti seuraavaa:

Liikenne- ja viestintäministeriötä on kuultu U-kirjelmän valmistelussa, ja ministeriö yhtyy U-kirjelmässä esitettyihin kantoihin. Liikenne- ja viestintäministeriö korostaa erityisesti kantoja, joissa painotetaan viestinnän luottamuksellisuuteen sekä sähköisen viestinnän tietosuojaan ja tietoturvaan liittyviä reunaehtoja.

Liikenne- ja viestintäministeriö pitää asetusehdotuksen tavoitteita lasten suojelemisesta erittäin kannatettavina. Julkisella vallalla on velvollisuus turvata lapsen oikeuksien toteutuminen myös digitaalisessa ympäristössä (ks. esim. YK:n lapsen oikeuksien komitean vuoden 2021 yleiskommentti nro 25 (CRC/C/GC/25)).

Liikenne- ja viestintäministeriö on valmistelussa tuonut esille sitä, että erittäin kannatettavasta tavoitteesta huolimatta ehdotetuilla toimilla on vaikusta perusoikeuksina turvattuihin viestinnän luottamuksellisuuteen ja sähköisen viestinnän tietosuojaan. Näin ollen perusoikeuksien rajoitusedellytysten on täytyttävä, mikä rajaa lainsäätäjän harkintavaltaa. Liikenne- ja viestintäministeriön käsityksen mukaan ehdotusta on arvioitava etenkin oikeasuhtaisuuden näkökulmasta: toimien on oltava välttämättömiä eikä perusoikeuden ydinaluetta voi rajoittaa. Komission ehdotukseen liittyy merkittäviä periaatteellisia kysymyksiä ja sillä voi olla merkittäviä vaikutuksia kansalaisten perusoikeuksiin. Komission ehdotuksen perus- ja ihmisoikeusvelvoitteiden mukaisuutta tulee vielä arvioida.

Liikenne- ja viestintäministeriö kiinnittää myös huomiota siihen, että palveluntarjoajille ei tule syntyä roolia, joka Suomessa kuuluu viranomaiselle. Palveluntarjoajille ei tulisi myöskään asettaa velvoitetta yleisesti valvoa (monitoroida) palveluissaan olevan materiaalin lainmukaisuutta. On myös keskeistä varmistua siitä, että eri sähköistä viestintää ja digitaalista toimintaa sääntelevät säädökset muodostavat mahdollisimman yhdenmukaisen ja selkeän kokonaisuuden.

*Viestinnän luottamuksellisuudesta*

Asetusehdotuksella on U-kirjelmässä todetusti vaikutusta viestinnän luottamuksellisuuteen. Liikenne- ja viestintäministeriö pitää tärkeänä U-kirjelmässä todetun mukaisesti, että puuttuminen luottamuksellisen viestin salaisuuden suojaan on rajoituttava vain välttämättömään ja että rajoitukset ovat EU:n perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklan mukaisia siten kuin unionin tuomioistuin on niitä tulkinnut. Tätä arvioitaessa tulee arvioida erityisesti, että käytännössä asetuksen tavoitteita ei voitaisi saavuttaa muilla perusoikeuksia vähemmän rajoittavilla tai loukkaavilla toimilla. Sääntelyn tulee olla kaikilta osin oikeasuhteista, ja sen tulee varmistaa, että puuttuminen perusoikeuksiin tapahtuu kohdennetusti ja yksilöidysti.

Tätä kantaa taustoittavana näkökulmana liikenne- ja viestintäministeriö tuo erityisesti esille, että unionin oikeudessa on tarkennettu sähköisen viestinnän luottamuksellisuuden poikkeamisen olevan hyväksyttävää esimerkiksi rikosten selvittämisen ja torjunnan varmistamiseksi, kun toimenpiteet ovat välttämättömiä, asianmukaisia ja oikeasuhteisia demokraattisen yhteiskunnan toimenpiteitä. Kyseessä on suppeasti tulkittava poikkeus, eikä siitä saa muodostua pääsääntöä. Unionin oikeuskäytännössä on myös vahvistettu, että yleinen ja erittelemätön pääsy viestien sisältöihin loukkaa yksityiselämän suojan keskeistä sisältöä.

Yllä oleva huomioon ottaen liikenne- ja viestintäministeriön arvion mukaan etenkin ehdotettu tunnistamismääräys, sellaisena kuin se on komission ehdotuksessa, vaikuttaa viestinnän luottamuksellisuuden kannalta ongelmalliselta, mikäli palveluntarjoajat voitaisiin yleisesti ja erotuksetta velvoittaa tarkastelemaan kaikkea palveluissaan jaettavaa sisältöä.

*Tieto- ja kyberturvallisuus ja salaus*

Liikenne- ja viestintäministeriö korostaa U-kirjelmän mukaisesti viestinnän salauksen keskeistä merkitystä digitaalisessa maailmassa. Salauksella turvataan niin digitaalisia järjestelmiä kuin henkilötietojen suojaa. Salaus on keskeinen tekijä myös luottamukseen perustuvassa digitaalisessa ympäristössä toimimisessa. Liikenne- ja viestintäministeriö toteaa myös, että heikennettäessä järjestelmän salausta heikennetään käytännössä aina myös järjestelmän tieto- ja kyberturvallisuutta. Toimien oikeasuhtaisuutta arvioitaessa olisi hyvä ottaa huomioon se, että salausta heikentämällä sen negatiiviset vaikutukset kohdistuisivat kaikkiin käyttäjiin. Toisaalta käyttäjät voivat myös itse salata viestinsä ennen sen lähettämistä, jolloin palvelun salausta heikentävillä toimilla ei voitaisi taata rikollisen toiminnan tunnistamista.

Liikenne- ja viestintäministeriö kiinnittää erityisesti huomiota siihen, että asetusehdotuksen käsittelyssä tulisi varmistaa, ettei sillä voida yleisesti velvoittaa palveluntarjoajia purkamaan tai heikentämään viestinnän vahvaa salausta. Ottaen huomioon salauksen keskeinen merkitys sähköisessä viestinnässä liikenne- ja viestintäministeriö pitää tärkeänä, että neuvotteluissa pyritään varmistamaan mahdollisimman korkea ja tarkkarajainen kynnys sekä kattavat oikeussuojatakeet salausta purkavien tai heikentävien toimien käyttöön.

Pauliina Penttilä

Ylitarkastaja
Tietoliiketoimintayksikkö
Tieto-osasto